

מצב המדינה

העיתון לציבור הדתי לאומי | גיליון 491
בס"ד, יום שישי | כ"ג בתמוז, התשע"ח, 6.7.18 | פרשת פנחים

46

חולצים תימניים?
את מי זה מעוניין?

14

ויקיפריה תרוחיב על
הציונות-דתית

10

ראשונה - עוזר לענייני
המשפט העברי לשופטי העליון

בלי אבא - תרاثי משמע

כשאלמנות 'אזוריות' רואו שאין מי שידאג להן, הן נטלו יוזמה עצמאית,
יוזמה של 'אמיצים'. טל ביסמוט, עמ' 32

מיכל שחם (כימין) בסדרות בוועת ביום העצמאות באמידים

פרטים
בעמוד 13

מעל 20,000 לומדים כבר רכשו ביטוח חיים!

בין דורות: גברים וקשיים

בנס הקץ של צהר

שמגיע אליכם [במעט] עד הבית...

נושא אחד. 6 מוקדים. עשרות מרצים. לפרטים והרשמה:
tzohar.org.il

חגיגת!
כנס ערבי

לפניהם שבועיים התראיינה נעמי פולני, זו המכונה 'האמא של הלהקות הצבאיות', לעיתון 'ישראל היום', ועוררה שם סערה. פולני, המתגוררת כבר ארבעה עשורים בקבוצת נורט, לא חסכה את לשונה החരיפה מפרש התישבות התיימנים במקומות תחילת המאה העשרים. הספר הזה, שנשמר שנים רבות בסוד, ביום כבר ידוע: בשנת 1912 התישבה קבוצת עולים יוצאי תימן, שהגיעה מחרדה, בשיטה שהוקצתה להם לחופי הכרמל, והקימו שם יישוב ממשם. שנה לאחר מכן הגיעו למקום האנשים שהקימו את קבוצת נורט. רוב חברי הקבוצה התנדבו לנוכחותם של העולים מתימן, והחלו ללחוץ לגירושם מהמקום. כ-20 שנים אחר הגעתם אולצו יוצאי תימן לעזוב את נורט. רובם עברו למושב כפר מרמורק, שלימים הסתפק לעדר רוחבות.

"לכונת באו אנשים כדי לקיים את המשפט לבנות ולהיבנות", אמרה נעמי פולני בראיון. "המיליה לבנות קודמת, וזה הייתה האידיאה שלהם. לבוא לארץ היה חזון של בניה והתיישבות. התיימנים באו הנה מטעמים אחרים, בכלל ארץ הקודש. קודם כל הם באו להיטמן בארץ הקודש. הם לא היו יכולים להיות שותפים לכל העשייה הזאת של 'לבנות ולהיבנות', או לא היה אפשר להתאחד איתם. מה, לא היה צורך עוד ידים עובדות? בעוד חברה? ברורו שכן. אבל זו הייתה מהות של ראש אחר לגמרי, מחשבה אחרת. אז זה לא הילך. זה לא קשר לגזענות".

המשפטים הללו הקפיצו את מרים איצקוביץ'. לא מכבר היא סימנה כתיבת עבודת סמינרונית בנושא 'היעדר הנצחה של ארבעה סיורים התישבות חקלאית של עולי תימן בא"', בשליח המאה ה-19 ובראשית המאה ה-20, משמעותה וסבירותיה. "ליקבע מראש שהם לא יכולו להיות שותפים לעשייה החלוצית כי הם באו רק להיקבר בארץ הקודש?" תהה מרים. "לראות בהם רק ידים עובדות, 'cosa'im' שעושים ומתאמצים ואז אפשר לזרוק אותם כי זה לא מסתדר מבחינת מהות? שלל מקורות שאני מביא מוכחים כי התימנים לא היו שייכים בהשპתם ליישוב היישן, והגעתם לארץ לא נבעה רק מניעים דתיים משיחיים, אלא בחלטת מותך רצון לחלוויות ובניה. הם היו מוכנים למחרים של העשייה והראשונות. סבלו, נאבו וננתנו למען האידיאל".

מרים איצקוביץ' יוצאת גם נגד הטענה כי 'הם לא התאימו'. זו התנשאות ופטורנות של הדור ההוא שלא הסתדר להם לחיות אתם יחד', היא מדגישה. כהוכחה לאוთה פטרונות היא מצטט משפטים של ארתור רופין, מהמשרד הארץ-ישראל, שאמר כי היהודים המזרחיים אינם ה'יהודים המקוריים', הם אינם 'טהורי גזע'.

מרים מזכירה שאוטם תימנים לא 'בחרו

חלוצים תימנים? לא בזיהו לנו!

כמה מקרים את סיפור ההתיישבות החלוצית של עולי תימן במוazz, בניי סמואל, וגם ביפור השילוח ובכורת? עבودת מחקר שערכה מרים איצקוביץ' מגלה תמונה עוגמה: השכחה, בין אם מkrit ובני אם מכוונה, של החלוצים התיימנים

בית המוטו - הבית בו השכינו משפחות תימני כינרת לצד משאבות המים

מוחזר ראשון בתואר שני בזיוון. מימין איזקוביץ' (במרכז), משמאלת ראש התכנית ד"ר מיכל בן יעקב

לשוב למקומות עד קום המדינה עללו בתהו, וכך נגנו החלום של הקמת יישוב יהודי על אדמות נבי סמואל.

"모וחחים לביטחון בצה"ל הביעו לימים את דעתם, כי אילו קמה במקום נקודות

מושגים ממערב לרוסלים. ללא חמיוכות ממשום ארגון, הם עמדו בתנאים הכלכליים הקשים של התקופה והצליחו להעמיד עסקים משגשגים עד מלחמת העולם הראשונה. אחרוני החימיננס במווצא עזבו ככל הנראה לאחר מלחמת ששת הימים, לאחר קשיים כלכליים ומוסיבות אישיות.

בשנת תרנ"ה, 1895, עלו 13 משפחות מירושלים נבי סמואל, בראשונה לנחלת קרקע ר' מה', כשם יישובו של שמואל הנבי. בעלי תימן הקדימו בהתיישבות בדרמה את החלוצים מאירופה בReLUין השוטפות. המתיישבים במקום, התארגנו ('ק'רכוזה' קולקטיב), עוד לפני שהקיםו בארץ צורת ההתיישבות מסווג זה. אולם הצלחתם עוררה את זעם של ערבי האזור. באחת השבתות, כאשר רוכב המתיישבים היו בירושלים ורק שני שומרים נותרו במקום, התנפלו עליהם ערבים, גירשו אותם ופיגעו בגידולים בחמת זעם. כל הניסיונות

התיישבות התיימנית בנבי סמואל לא מונצחת, מחשש להתנגדות של הערבים ועמותות השמאל

התישבות עכricht, היא הייתה מהוועה מכשול בדרך של הגלגון הירדני בכביש בית חורון בואהה לטрон, ויתכן שפנוי המאורעות במהלך המלחמות היו שונים מכפי שהיו", מספרת מרים איזקוביץ'.

"יהודית הייתה גם ההתיישבות בכפר השילוח (סילוואן) במזרחה ירושלים. הקמת שכונה יהודית בתחום כפר ערבי הייתה דבר יוצא מגדר הרגיל באותו ימים, שכן כל השכונות היהודיות החדשות שמהווים לחומה והוקמו בריחוק מישובים ערביים. כפר השילוח היה השכונה הגדולה והויצוגית ביותר של עולי תימן בירושלים. סדרי התהים בה נוהלו על פי מסורת תימן הקפרית, הן בשל ריאייתה מן העיר והן מושם שרבים מבניה היו בני כפרים בתימן. תושבי הכפר היהודי בסילוואן נפגעו במהלך פרעות תרצ"ו התנפלו ערבים במהלך הנארים, פגעו בהם וشدדו את רוכשיהם. חלק הארי של התושבים עזבו כלוחם השלטון הבריטי. בני הכפר, בהנאהו של הרבי יוסף מדמוני, בנו של מייסד הכפר, חזרו לכפר למספר שנים, אך בעקבות המשך הפרעות וחוסר רצונו של שלטון המנדט להגן

"תרומני בנדת"
באן סבובקה זו של ביתו נתה חתימתה בסכימת פנסן ששללו תיסו. لقد מסבב בדורות עזיזו - דרכיה, מטבחו יסתור ונדאתה. היה לו לא רק בתהlete שנות נסעה 1912, התמסכו בחרה לארץ בדרכו בדורות וטילות. בשנה 1912, בדורותה אשר עבדה בזבז בחרה שבתאות, כבודה מארופה בReLUין השוטפות. לבסוף ורך שני שומרים נותרו במקום, התנפלו עליהם ערבים, גירשו אותם ופיגעו בגידולים בחמת זעם. כל הניסיונות

השלט בו היו מעוניינים צאצאי תימני כיורת אשר הוכנס

פנימה תוך מזיאון ההנצחה ולא נטלת בכניסה למזיאון

לעbor לממרודך' כפי שפולני, ולא רק היא, מנסים להציג זאת: "הרבי צראי, מנהיגם, כתוב במפורש שבעל כורחם הם נקרו וגורשו. במקتاب של הרבי צראי בשם תימני נכרת להסתדרות הפועלים החקלאית, הוא כתוב: 'ועל כורחו ושלא בטובתנו הסכמנו על מה שאמרו'."

נושא הנצחתה תרומות התימנים להתיישבות החקלאית מעסיק כבר זמן רב את מרים איזקוביץ', סטודנטית לתואר שני ומורה להיסטוריה, שחקירה את הנושא במסגרת לימודים לקרה תואר שני ב'ז'יברון', מציגות וחינוך' במכילת אפרטה. "עוד היספור הכוואב של גירוש 'תימני נכרת', תימני תוחלת' ופרשת 'חטופי ילדי תימן' בפרט, נגע ללבבי", היא מספרת, "במה ש, כמוורה להיסטוריה שמתי לב, שנושא זה לא תועד מספק, אם בכלל, בספר הלימוד מהם לימדי. השתקת להיות 'סוכנת ז'יברון' נאמנה לעדדה התימנית בכichtetה בהן לימדי, גבריה, הקרה והרשות - לא פחות מהulosים מאירופה. לכן, היה זה אךطبع עכורי לבדוק את מידת הנצחת ההתיישבות התימנים לעוסק בכך במסגרת הקורס 'ז'יברון במרחב'".

מורים בחנה ארבעה אתרים התיישבות בהם היו התימנים שותפים פעילים עם ראשית הציונות: בכרם השילוח, בנבי-سمואל, במווצא ובמושבה נכרת.

אולי גם תוכאות מלחמת

העצמאות הי' שונזות

בשנת 1900, השנה הראשונה של המאה ה-20, הגיעו התימנים הראשונים למושבה

בית המוטו
MOTOR HOUSE - water pump system

מבנה זה לשאייה מים מהירדר, הושawn בחתימת 1910 על ידי המסדר הארץ ישראלי עבו חוות נכרת. השתקנו בו מסוף פועלים בינויו "השלישייה": בוכzion ישראלי, נח נפתולסקי ומair ווטברג, והחלו בnidolirkot, צמר-עפן וחייטה בהשקייה. בד החל עידן החקלאות בהשקייה. משנת 1913 ועד סוף שנות ה-20, השתקנו מחדדי הבניין חלק מ'תימני נכרת' ובראשם הרב דוד בז'יבון צראי. הבעלת המשאה והמוטו עברה גלגולים אחדים. מכון זה שאב מים ברכזות לשדות קבוצת כוורת עד שנות 1928. ומאז נדם ונזוב. שוקם וושוחז בשנות 1988. המזיאון הוקם רשות ה-20, השתקנו פתחה השיטה הושם בשנות 1994. השתקן שעלי נסובה המחלוקת בעינוי הנצחת תימני כינחת. בשלט משפט אחד המתיחם להתיימנים

השלט שעלי נסובה המחלוקת בעינוי הנצחת תימני כינחת. בשלט משפט אחד המתיחם להתיימנים

השمال יזרוש איזון עם העربים'

עד כאן, בקצרה, פרשת ההתיישבות של התימנים בארכבה אטרים. מורים התחמכו בבדיקה הנצחית התיישבות התימנית, וכך נסקרה חוזה וכואבות. "ההיסטוריה יונין ואטר' הנצחא השיכחו, את סייפור התיישבות התימנית בכל ולש' תימני כנרת' בפרט", היא אומרת, "להוציא את סייפור התיישבות כפר התימנים המתחדש במזרחה ירושלים, שם קיימת הנצחא משמעותית, מצד עמותה פרטיה הפעולת לשם כך באמצעות תרומות, ובשנים האחרונות בסיעו של המדינה. הנצחא זו התחמשה לאחר רצון פוליטי של חברי עמותת עטרת כוהנים לישב את מזרחה ירושלים ולהדש את ההתיישבות היהודית במקום.

"במושך לא מתקיימת שום הנצחא במרחב להתיישבות התימנית במושבה.

"באטרים הרשומים של המועצה לשימור אטר מורשת בישראל' במושך ושל רשות הטבע והגנים' בנבי סמואל, לא מתקיימת הנצחא להתיישבות התימנית בכלל. הסיבות לכך הקשורות בחוסר התעניניות של הציבור או מצד גורם פרטיא קלשו

תמנות של תימני בנית מזג'ות בחור המזיאן

המחקר ההיסטורי העוסק בהתיישבות התימנים ברחבי הארץ בתקופה זו, הצביע על תרומות החשובה לנגידלו ולפיחותו של היישוב היהודי המתווה בהתיישבות החקלאית. מצד שני, הסתייגו מהם מאוד הציבור מזרה, פרטיטיבי ואפיילו פראי, אשר חסרו לו ההנה האידיאולוגית והארדונית שהיתה לעולמים מזרחה אירופה. התוכנות החיוויות של הפועל הימי, כל הנראה, עוררו קנאה ו哀 של תימנים. האחת, הגעה בשנת 1911 בעקבות מסעו הראשון של בנאי לתימן, ולאחר מכן הגעה הקבוצה השנייה בשנת 1912, בעקבות מסעו השני של בנאי. כאשר מדברים על 'תימני כנרת', הכוונה היא לקבוצה השנייה מקרוב עולי תימן.

עד ימינו קיים ויכוח נוקב בין דור הבנים של התימנים לדור הבנים של קבוצת כנרת, האם התימנים 'העבר' או 'אורשו' מכנרת בשנת 1930. מי שmagid זאת כ'העבר' מדגיש שהתימנים הסכימו לעבר מרצון, ואילו מי שmagid זאת כ'גירוש' מצין שנכפה על התימנים לעזוב את כנרת.

עליהם מפני הפורעים העربים, גורשו היהודים לצמתות מהכפר על ידי השלטון הבריטי בשנת 1938. רוכשים נבזו על ידי העربים ובתיهم נהרסו כמעט כל חלוון. הם נגלו רק לפני כשלושים שנה, בידי עמותת 'עתרת כוהנים'.

ההתיישבות התימנית בכנרת היא אחת המסערות את הקהילה התימנית בישראל. לחזר כנרת הגיעו שתי קבוצות של תימנים. האחת, הגעה בשנת 1911 בעקבות מסעו הראשון של בנאי לתימן, ולאחר מכן הגעה הקבוצה השנייה בשנת 1912, בעקבות מסעו השני של בנאי. כאשר מדברים על 'תימני כנרת', הכוונה היא לקבוצה השנייה מקרוב עולי תימן. הקמת קבוצת כנרת בשכונותם, הביאה לבסוף פרשת ההתיישבות. חברי הקבוצה פעלו באופן שיטתי כדי להעבירם מכאן. הם מנעו מהם כל עזרה וסייעו מצד המוסדות המיישבים ועיכבו את ההוראה לפועל של הבטחת מחלקה התיישבות לבניית בתים קבועים.

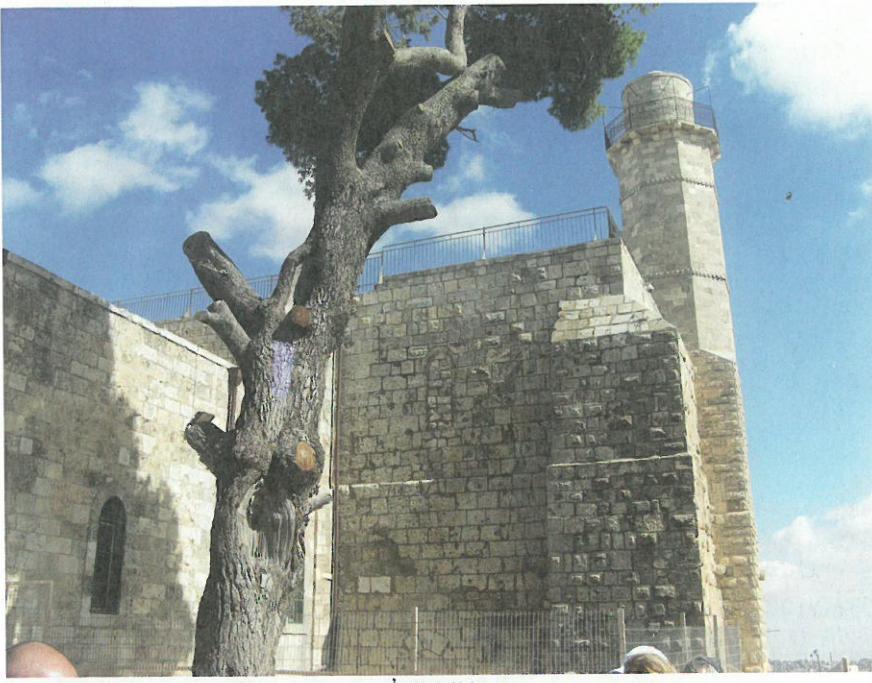
אלולא העניין הפוליטי והאידאולוגי של עמותת 'עתרת כוהנים' בcpf השילוח, לא הייתה מתקימת בכלל הנצחא لتימנים במקום

לנצח התימנים בשני האטרים הללו וכן בעקבית מיעוט המקורות המחקריים עליהם ניתן להסתמך בקיים הנצחא צו. יתכן שהעתניניות ומחקר חדש בנושא, יוכל להביא להנצחה כלשהי בעtid במושך ובבני סמואל', כותבת מרים במחקרה.

מרים הושפעה בעבודתה, כי מנהל האטר מטעם 'רשות הטבע והגנים', הגוף האחראי על בני סמואל, נימק בשיחה אותה את היעדר האיזור של התיישבות התימנים, בעקבית מיעוט המקורות ההיסטוריים להתיישבות היהודית באזור אותה תקופה, אבל הביא נימוקים נוספים: חוסר רצון להציג דоказה את הצד הלאומי היהודי באזור, בגל השלכות הביטחוניות והפוליטיות זו. בנוסף הוא ציין את החשש

נצח התימנים בcpf השילוח

בנ' סמואל

בשווה לאכמות החוקרים הקיימים על כפר השילוח ובמיוחד על כנרת. בהיעדר מקורות נאלו, קשה מWOOD לקיים הנצחה משמעותית אשר חיה בהתבסס על עובדות טיעוד מספק באמצאות תומנות, מיסמכים, תעוזות וראיונות המהווים הוכחות בשיטה לקיים ההתיישבות".

למרות הנימוקים הללו, מרים לא מהססת לקבוע נחצרות: "בכנרת הייתה השכחה מכוננת. במווא לא ברור אם זה מכון או מקרי, כי בספרות על מוצאים מוזכרים המתישבים התימנים. גם בנבי סמואל ברור שההשכחה מכוננת. לא במקורה כתוב הספר ההיסטוריון אברם יער: 'יש לנו חברה חוב מוסרי והיסטורי כלפיהם', כלפי כל מה שבבלו, הקריבו וחו עם עלייתם ארזה, חוב עצם שעדיין לא נפרק'. אני מקווה שהעבודה של ועבודות נספות יULLו את המודעות בקרב הציבור הרחב לתרומה החשובה של העדה התימנית ולעול שנעשה לה לאורך השנים. אולי השינוי יגיע מלמטה, מהציבור, כלפי מעלה, בראש המדינה ולאחריהם על עיצוב הזיכרון, באמצעות גילוי התעuniות החדשים הבאים ובמציאות גילוי התעuniות החדשים בסיפוריו ההתיישבות התימנית".

שנמצא לו גורם שהתענין ודחף להנצחה במקום", אומרת מרים.

ניסי'ן 'משוגע לדון ...'

השאלה המרכזית שהעלתה מרים בעבודתה היימתה, מטבע הדברים לא קיימת הנצחה משמעותית של סיפורו'ה ההתיישבות התימנית'? "ניתן להזכיר באופן כללי על סיבות שונות", עונה מרים. "הראשונה קשורה לכך שהרבה מקרים של הנצחה הם תוצאה של דחיפה מצד גורם כלשהו - ממלאתי או פרט. מעין 'משוגע לדבר' שמטעניין, דוחף, יוזם ואף ממן את הנצחה. גורם כזה נמצא בכפר השילוח ובכנרת למשל, אך כנראה לא נמצא במזיא ובנבי סמואל. יתכן גם שהנצחה במרחב אשר מטבחה היא מפורסמת וגלילית ואף מעוררת הדים, אינה מתאימה במקומות בהם פה השותיקה להם, מסיבות ביטחונית ופוליטית. لكن, מתרחשת בתמ"ר, אף כי היא נתונה תחת ויכוח פוליטי מימיין ומשמאלי. "אני משערת שאילולא העניין הפליטי והאידאולוגי של עמותת 'עטרת כוהנים' במיקום של כפר השילוח במנזר ירושלים, לא הייתה מתקינה בכלל הנצחה לתימנים במקום. התmolז מזו של כפר השילוח המתהדר,

מפגיעה בראיקמת היהיסם המורכבת והעדינה בין יהודים למוסלמים במקומם, והרצון לשמר את השקט היהודי במקומם, אם אכן ישמו שלט להנצחת ההתיישבות היהודית דאז. במלילים אחרים: הערכבים עלולים להתפרק אם יזכרו שבנבי סמואל הייתה תהית התישבות יהודית. "חישש נוסף הוא מפני תביעות משפטיות של עמותות שמאל, אשר ידרשו לשים שלט מקביל אשר יספר את סיפורו ההתיישבות העברית באזורי", אומרת מרים. לעומת זאת רעות אדם, מנהלת המדרכות וסירות בנבי סמואל, אשר עורכת הדרוכות וסירות בנבי סמואל, ספרה כי הם בהחלט מתחכנים להנציח במקום את סיפורו ההתיישבות התימניים.

הנצחה בזנות עמוות והימין

דוקא ב'כנרת', האתר הכירגש בספר, קיימת הנצחה לאחר מאבק משפטי ותקורתית ממושך, במהלך פורסם ספרו 'תימני כנרת' ברבים. דוקא כאן זכו התימנים במידה מסוימת לפרקי את השתייה וההשכחה סביבה, אבל לא זכו להכרה המלאה שלמענה הם נאבקו. המוטורי, כמו כן כנרת' מתבטאת בהקמת 'בית כנרת', בטקס האוכרה השנתי, בהקמת ארכיוון פרטי שהמהווה חלופה לארכיוון קיבוץ כנרת, אשר מתעד את כל החומר הקשור בפרשנה ובಹקמת אתר אינטראקט ל'תימני כנרת'. הפרשה הונצחה גם במקום אליו הועברו התימנים, במורוק, שם היא מתבטאת ב夸ירא שמות רחובות ובבית כנסת, בנטיעת עצי תמר, בלוח הנצחה בכניסה לגן לכבר נופלים ובבית העלמין של השכונה.

בכפר השילוח קיימת הנצחה משמעותית להתיישבות התימנית במרחכ, באמצעות חידוש ההתיישבות בכפר על ידי מספר משפחות ביוזמת עמותת 'עטרת כוהנים'. ההתיישבות מחדשת זו העלה את המודעות הציבורית לעליית 'אלה' בתמ"ר, אף כי היא נתונה תחת ויכוח פוליטי מימיין ומשמאלי. "אני משערת שאילולא העניין הפליטי והאידאולוגי של עמותת 'עטרת כוהנים' במיקום של כפר השילוח במנזר ירושלים, לא הייתה מתקינה בכלל הנצחה לתימנים במקום. התmolז מזו של כפר השילוח המתחדש

תוכנית יהודית העוסקת בזיכרון הלאומי

יתר' של חטיבת הרآل, ד"ר מיכל בן יעקב שעסכה במחקר על הLN קזיס שהציגה אלף יהודים מהשמדה בשואה ולא זכתה להנצחה רואיה, ועוד. את התוכנית יוסי פروف' ישראל רוזנсон שעסוק בהנצחת אלטננה וואי הנצחת חיליל צהיל שנדרגו באירוע. ד"ר יוסי שפניר שהניחה את מרין בעבודתה, אומר כי מעבר לנכתב בספרים וחוקוק באבן, הדברים ממשתנים בהתאם למתרבונן, לסביבה ולARIOים המתרחשים בהווה. עלות שאלוות כגן מי החליט מה זוכרים ומה מנצחים, ומה ואיך? זיכרון הוא לא השיזור של העבר, אלא איך אנחנו מפרשים ובוחרים במודע או שלא במודע את העבר".

המחקר של מרים נעשה במסגרת לימודי התואר השני בתוכנית לזכרון מורשת ישראל וחינוך במכללת אפרטה. זאנ הפעם הראשונה שיש בארץ תואר המתקדם בזיכרון, שהוא הנושא 'האם' באקדמיה כבר מעל עשור שנים.

מדובר בתוכנית יהודית שעוסקת בנושא ההנצחה בכללו, שבה נלמד נושא הנהלת הזיכרון בגישה רב תחומיות: היסטוריה, הגות יהודית, ספרות, אמנות וחינוך, תוך חקירה של ביטויי הזיכרון השונים: אנדרטות, מוזיאונים, טקסיים, ספרי זיכרון, סרטים, סיורים, מנהגים וסמלים.

בין המרכזים בתוכנית ד"ר יוסי שפניר שעסוק במחקריו בהנצחת